

Göç Alanı İçerisinde Yeni Bir Sosyal Grubun Ortaya Çıkışı: Fransa'ya Yakın Dönem Türk Göçü ve Göç Alanında Kurulan İlişkiler

Yiğit Rıza Binzet¹

Öz

Fransa'da yaklaşık 50 senedir gözle görülür bir Türk varlığı söz konusudur. Bu yarım asırlık süreç boyunca Türkiye'den Fransa'ya göç, sadece kronolojik anlamda değil, bunun yanında göçmenlerin etnisite, cinsiyet, yaş ve sosyal pozisyonlar noktasında farklılaştığı çeşitli dalgalar şeklinde gerçekleşmiştir. Her bir göç dalgası içerisinde hareket eden göçmenler özgünlüklerini Fransa'ya taşımışlar ve bu şekilde Fransa'da, içinde sadece bakkalların, derneklerin, kahvehanelerin değil, aynı zamanda ilişkî ağlarının, kuralların ve stratejilerin de mevcut olduğu de facto toplumsal alanlar kurmuşlardır. Öte yandan, 2010'lu yılların ilk çeyreğinden bu yana Türkiye kaynağına göre yeni bir göç dalgası ile karşı karşıyadır. Sosyo-politik ve ekonomik problemlerin itici sebep olarak gözüktüğü bu yeni göç dalgası, çoğunlukla beyaz yakalı çalışanlar veya üniversite öğrencileri gibi yüksek nitelikli gençlerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın hedefi 2013 sonrası Türkiye'den Fransa'ya göç eden kalifiye gençlerle, onlara oranla daha uzun süreden beri Fransa'da yaşayan Türkiyeli ve Türkiye kökenli göçmenlerin arasındaki ilişkileri ve bu ilişkileri etkileyen faktörleri anlamaktır. Bu amaçla, Fransa'da yaşayan toplam 21 Türk ve Türkiye kökenli kişiyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Sonuç olarak, Türklük olgusu kısa ömürlü bir mükânatı gibi işlerken, bölgesel aidiyet, mezhep, siyasi ideoloji gibi etkenlerin belirleyici olduğu bulguları elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç alanı; sosyal alan; Franko-Türkler; beyin göçü; göç; ulus aşırılık

ABSTRACT IN ENGLISH

Emergence of a New Social Group in Migration: Recent Turkish migration to France and Migration Networks

The Turkish presence has been evident in France for almost 50 years now. During this period of half a century, France has witnessed several migratory waves originating from Turkey and these waves varied not only chronologically, but also in terms of ethnicity, sex, age and social positions. Each wave of Turkish migration has brought its specificities and eventually, Turks of France has constructed their own social space. This social space – which is de facto a transnational social space – has its own market, shops, associations, coffee houses but also networks, rules and strategies. Furthermore, since the first quarter of 2010s, as the source country, Turkey has been facing a new migration wave because of sociopolitical and economic problems. This new wave, comprised of highly skilled young Turks, working as white-collar or university students is however different than the previous waves in many ways. In view of these elements, this research is intended to examine relations between Turkish immigrants and new arrivals, as well

¹ Yiğit Rıza Binzet, Galatasaray Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, Türkiye. E-mail: yigitbinzet@gmail.com.

as the factors influencing these relations. Consequently, the research shows that Turkishness performs as a short life magnet while micro-belongings, religious doctrine or political ideologies are significantly determinant.

Keywords: *Migratory space; social space; Franco-Turks; migration; transnationalism*

Giriş

Son dönemde yapılan göç çalışmalarının, tıpkı siyaset bilimi, sosyoloji ve uluslararası ilişkiler gibi çeşitli sosyal bilim disiplinlerinin farklı perspektiflerde yaptığı gibi, Avrupa'daki göçmen krizine odaklanmış olduğu açıkça görünmektedir. Gerçekten de, 2010'lu yılların başından bu yana Akdeniz üzerinde yaşanan göçmen sirkülasyonunun insanı boyutu düşünüldüğünde, akademiye bu eğilim oldukça normal gözükecektir. Öte yandan yine Avrupa'daki göçmen krizinin en temel itici sebeplerinden birisi olan Ortadoğu coğrafyasındaki karışıklıklar ve bu karışıklıkların sebep olduğu göç hareketleri, tüm ülkeler arasında en yüksek sayıda mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'yi (The UN Refugee Agency, 2017: 22) de bu göçmen krizi konusunda merkezi bir pozisyona taşımıştır. Suriyeli sığınmacılar ekseninde yoğunlaşan göç, göçmenlik ve mültecilik meseleleri ise, Cumhuriyet tarihinde ilk kez bu denli yoğun bir biçimde tartışılmaktadır. Öte yandan, Suriyeli sığınmacılar ekseninde yoğunlaşan meseleler, geçtiğimiz birkaç yıldır Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren tek göç meselesi değildir. 2010'lu yılların ilk çeyreğinden bu yana, Türkiye'den yurtdışına doğru oldukça görünür bir beyin göçü veya yüksek nitelikli göçten söz etmek mümkündür.

Kaynak ülke olarak Türkiye 1960'lardan beri birçok farklı göç dalgasının başlangıç noktasını oluşturuyordu. Öyle ki, bugün Türkler ve Türkiye kökenliler Avrupa'nın en büyük göçmen komünitesini oluşturmaktadır (aktaran Aksaz, 2015: 6). Çoğunluğu Almanya'da konsantre olmuş Türk ve Türkiye kökenli nüfus için Fransa, en çok tercih edilen ikinci duraktır. Her ne kadar farklı çalışmalarda sayılar değişkenlik gösterse de, ve ayrıca, göç konusunda tanımlamaların farklılıklarından kaynaklanan, dolayısıyla göçmen sayılarının kesin şekilde belirlenmesi noktasında güçlükler bulunsada, bugün Fransa'daki Türk ve Türkiye kökenli nüfusun yaklaşık 600.000 – 700.000² civarında olduğunu söylemek hata olmayacaktır. Bu, hiç de küçük sayılamayacak popülasyonun Fransa'daki tarihi, birbirinden birçok noktada farklılaşan çeşitli göç dalgalarını içermektedir. 1960'ların ortasından itibaren Fransa'ya yönelen işçi göçü, kısa bir süre sonra başlayan aile birleştirme ve 1980 askeri darbesinin hemen öncesinde başlayan ve sonrasında devam eden siyasi kimlikli göç, Fransa'daki Türk göçmen alanının temel hatlarını oluşturmaktadır.

Bugüne geldiğinde ise, Türkiye yeni bir göç dalgasının kaynak ülkesi pozisyonundadır ve bu göç dalgası, Cumhuriyet tarihinin en büyük beyin göçü olabilir (Elveren & Toksöz, 2018 : 23). Her ne kadar, hem konunun henüz çok yeni olması ve göçmenlerin hukuki statü noktasındaki karışıklıklar sebebiyle kesin sayıları elde etmek oldukça zor olsa da, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2016-2018 periyodunda yaklaşık 320.000 kişi Türkiye'den ayrılmıştır³. Yakın dönemde Türkiye'nin göç ekosisteminin değiştiğine ve aynı şekilde yakın dönemde Türkiye'den ayrılan popülasyonun yüksek nitelikli, iyi eğitilmiş ve genç bir nüfus olduğuna dair

² Tıpkı diğer ülkelerde olduğu gibi, Fransa'daki Türk göçmenlerin de sayısını net ve kesin bir biçimde belirlemek oldukça zordur. Fransa'daki Türk popülasyonunun toplam nüfusu kaynaktan kaynağa farklılık göstermektedir. En güvenilir kaynaklardan Türkiye Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na göre 1999 senesinde Fransa'daki Türklerin sayısı 423.272 idi (aktaran Tapia, 2009: 11). Dışişleri Bakanlığı'nın 2019 yılı için hazırladığı senelik faaliyet raporunda ise "Fransa'da yaklaşık olarak 700.000 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yaşamaktadır" ibaresi bulunmaktadır (2019: 54).

³ Demografik istatistiklerin tamamına, Türkiye İstatistik Kurumu'nun resmi web sitesinde ulaşılabilir: <https://tuikweb.tuik.gov.tr/>

çalışmalar ise geçtiğimiz birkaç yılda iyiden iyiye görünür hale gelmektedir (Bilecen, 2015; Cesur, Hanquiet & Duru, 2018; Kazaz & Mavituna, 2018; Sánchez-Montijano, Kaya & Sökmen, 2018; Türkmen, 2019; Yörükoğlu & Kara, 2017). Bu yeni dönem göç dalgası, şimdiki kadar gerçekleşen diğer göç dalgalarının her birinden çeşitli noktalarda ayrılmaktadır. Kazaz ve Mavituna'ya göre (2018: 19) Yakın dönem göçmenlerin temel gidiş motivasyonları, göçün ilk yıllarında ülkelerini terk edip Avrupa'ya çalışmaya giden işçiler gibi para kazanıp geri dönmek üzerine kurulu değil. Ya da 1980 darbesi döneminde yurt dışına gitmek zorunda olan göçmenlerden farklı olarak yakın dönemde Türkiye'yi terk edenlerin büyük çoğunluğu için bu bir zorunlu göç hareketi değil, çünkü söz konusu göçmenler, politik göçmenlerden farklı olarak siyasi bir kimliğe sahip değiller. Sonuç olarak, 2010'lu yılların ilk çeyreğinden bu yana yoğun bir şekilde gözlemlenen yeni bir göç etabı söz konusu ve bu etapta Türkiye'den ayrılıp yurt dışına yerleşmek kararı alan göçmenler geçmiş dönemdekilerden farklı bir sosyo-kültürel profil çizmektedirler.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de doğup büyümüş ve yakın dönemde Fransa'ya göç etme kararı almış, Türkiye'nin dinamiklerini ve yaşam kodlarını bilen genç, iyi eğitilmiş ve çoğunlukla büyük kentli nüfus ile, hali hazırda nispeten daha uzun bir süredir Fransa'da olan Türk ve Türkiyeli göçmenlerle ilişkilerini ve bu ilişkileri belirleyen faktörlerin ne olduğunu anlamaktır. Bilmek gerekir ki ulusal alanlardan farklı olarak, ulus aşırı alanlarda toplumsal gruplar arasındaki ilişkileri belirleyen faktörler, temel *ayrışma* prensiplerinden farklı şekilde organize olurlar. O halde Fransa'da yaşayan Türk ve Türkiyelilerin oluşturduğu göç alanı içerisindeki ilişkileri, Türkiye'de ya da Fransa'da hali hazırda var olan toplumsal tabakalaşma prensipleriyle açıklamak çok doğru olmayacaktır çünkü Fransa'daki Türk toplumsal alanı, her iki ulusal alandan da büyük ölçüde farklılaşmıştır. Bizim de hedeflediğimiz, ulus aşırı toplumsal alandaki farklı sosyal grupların birbirlerine yakınlaşma ve birbirlerinden uzaklaşma dinamiklerini anlamaktır.

Metodoloji

Fransa'ya yakın dönem Türk göçünü analizin merkezine oturttuk, göçmen grupları arasında ilişkisel bir analiz yapmayı hedefleyen bu çalışma, iki yıllık bir saha gözlemine dayanmaktadır. Bilindiği üzere, kültür analizini hedefleyen çalışmalarda esas yönelim, belirli bir grubun kültürünü tanımlama ve yorumlamadır. Bunu yapabilmek için de sahada uzun gözlemler ve görüşmeler yapmak gerekmektedir, zira oldukça muğlak bir kavram olan kültürün anlaşılması zaman ister. Yine benzer şekilde, kültür analizinde esas odak, araştırılan grubun kültür ve kültürel öğelerini anlayarak, bu grubun parçası olan bireylerin tecrübe, algı ve davranışlarını, bireylerin kendi gözünden açıklamaya çalışmaktır. Bu nedenle, araştırmacının 2017-2018 eğitim öğretim yılında Fransa'nın Alzas Bölgesi'nde dil asistanlığı yaptığı sırada 150'ye yakın Türk ve Türkiye kökenli genç üzerinde yaptığı günlük gözlemler, bu araştırmanın ana hatlarının oluşturulması noktasında önemli rol oynamıştır. Bu gözlemler esnasında, hemen hepsi Fransa'da doğmuş ve büyümüş 16-19 yaş arası Türkiye kökenli öğrencilerin kendilerini, Fransa'ya yakın dönemde göç etmiş seküler – büyük şehirli nüfustan siyasi dini ve kültürel anlamda farklılaştırdıklarına dair çok sayıda örnek ile karşılaşmıştır. Bu örnekler öğrencilerle yine resmi olmayan fikir alışverişleriyle derinleştirilmiş ve çalışmanın iskeletini oluşturan Fransa'daki ulus aşırı Türk toplumsal alanındaki ilişkileri betimsel olarak araştırma ve analiz etme fikri ortaya çıkmıştır.

Araştırmada biri mekânsal diğeri ise zamansal olmak üzere iki temel limit mevcuttur. Her ne kadar Fransa, tıpkı daha önceki göç dalgaları gibi, yakın dönem göçmenler için de birinci ve en çok tercih edilen destinasyon olmasa dahi, araştırmanın coğrafi limitleri Fransa (Metropoliten) ile sınırlandırılmıştır. Yeni göçmen – eski göçmen⁴ ilişkileri incelenirken, özellikle eski dönem göçmenlere rahatça ulaşabilmek için sahada bulunma zorunluluğu ve böyle bir mobilitenin hem finansal hem de zamansal olarak mümkün olmaması sebebiyle araştırmanın ilk limiti, Fransa’daki Türk toplumsal alanı olarak belirlenmiştir. Araştırmadaki ikinci bir limit ise, göçmenlerin Fransa’ya geliş tarihiyle ilgilidir. Yukarıda da bahsedildiği üzere, yeni göç dalgasının görünür olmaya başladığı 2010’lu yılların ilk çeyreği, araştırma için zamansal bir limit oluşturmaktadır. Daha iyi bir ifadeyle, eski ve yeni göçmenler ayrımı 2010 öncesi gelenler (ve Fransa’da doğup büyüyen yeni jenerasyonlar) ve 2010’un ilk çeyreğinden sonra Fransa’ya yerleşme kararı almış göçmenler şeklinde yapılmaktadır. Burada belirtmek gerekir ki, 2010 sonrası, hem aile birleşimi hem de politik sığınma talebiyle Fransa’ya yapılan göç devam etmektedir. Ancak hedeflenen ilişkiyel ağları gözlemleyebilmek için, yakın dönem göçmenlerin en az lisans mezunu olması, yabancı dil bilmesi gibi kriterler göz önünde bulundurulmuştur.

Passerini ve diğerleri 2007 yılındaki çalışmalarında, bir metot olarak görüşmenin ulus aşırı paradigmalardan şekillenmesi ve göçmen pratiklerinin kültürel, politik ve ekonomik perspektiflerden daha iyi anlaşılması noktasındaki önemini vurgulamışlardır (aktaran Fedjuk & Zentai, 2019: 176). Yapılan görüşmelerde, görüşmecilerin sadece göç alanı içerisindeki ilişkiyel tecrübeleri değil, aynı zamanda göçmenlik geçmişi veya Türkiye ile aralarındaki bağlar gibi konuların altı çizilerek görüşmeler bir miktar daha serbestleştirilmiş ve az da olsa biyografik bir eksene çekilmeye çalışılmıştır. Burada amaç, Fedjuk ve Zentai’nin de belirttiği üzere (2019: 172) görüşmenin ve görüşmecinin, araştırma sorusunun şekillenmesine katkıda bulunmasını sağlamaktır. Bu çerçevede araştırmanın örneklem kümesi yeni ve eski göçmenler olmak üzere iki gruptan⁵ oluşmaktadır. Her iki gruba da, kartopu ve monografik örneklem seçim yöntemleri ile ulaşılmıştır. Birinci grup için, yani yeni göçmenler için, Fransa’nın farklı şehirlerinde çalışan veya en az yüksek lisans derecesinde eğitim alan, yaş aralığı 25 ile 38 arasında değişen, 7’si erkek 4’ü kadın toplam 11 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler organize edilmiştir. İkinci grup içinse, yine Fransa’nın farklı şehirlerinde çalışan veya öğrenim gören, 26 ve 63 yaş aralığındaki 8’i erkek 2’si kadın toplam 10 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır⁶. 21 kişi ile yapılan 26 görüşmenin 17’si yüzyüze, 9’u ise Skype ve Whatsapp gibi informatik araçlarla gerçekleştirilmiştir. Birinci gruba yapılan görüşmelerin tamamı, ikinci gruba yapılan görüşmelerin yarısı Türkçe dilinde gerçekleşmiştir. Uzunluğu 45 dakika ve 2 saat arasında değişen görüşmelerde elde edilen veriler, kategorik analiz yöntemi uygulanarak tahlil edilmiştir.

⁴ Tezin orijinal dili olan Fransızca’da göçmenlik durumunun eskiliğini işaret eden émigré - migrant - immigré kavramları terminolojik anlamda kolaylık sağlamaktadır. Türkçe’de böyle bir ayrımın olmaması sebebiyle bu tezde kullanılan eski veya yeni göçmen kavramı, yalnızca kronolojik bir ayrımın işaret etmektedir.

⁵ Görüşmecilerin bir kısmı, isimlerinin gizli kalması konusunda ısrarcı olmuşlardır. Görüşmeciler arasında ayrım yapmamak adına çalışmada her bir görüşmecinin ismi yerine alfabeden bir harf seçilmiştir. Görüşmecilerin ait oldukları grup harflerin yanındaki parantez içlerinde belirtilmiştir. 1. Grup yeni gelenleri 2. Grup ise daha uzun süredir Fransa’da olan Türk ve Türkiye kökenli göçmenleri işaret etmektedir.

⁶ Araştırma boyunca görüşülen tüm görüşmecilerin demografik tablosu Ek 1’de gösterilmiştir.

Teorik Çerçeve

Göç, en temel anlamıyla yaşanılan yerde olmayı bulmak için, zorunlu veya gönüllü bir biçimde yaşanılan yeri değiştirmek şeklinde özetlenebilir. Fakat derinlere inildiğinde göçün oldukça karışık bir kavram olduğu ortaya çıkacaktır, zira göç olgusu, göç etme kararı, dil, eğitim, entegrasyon, göç alan ve veren ülke arasındaki ilişkiler, popülizm ve ırkçılık gibi bir çok farklı konuya işaret eder. Göçün bu interdisipliner yapısı, onu inceleyen her bir disiplini konuya farklı bir perspektiften bakmaya itmektedir. Örneğin, coğrafyacılar göçün mekânsal ve zamansal özelliklerine odaklanırken sosyologlar daha çok göçün sebep ve sonuçlarıyla ilgilenirler (Özcan, 2016: 185).

Farklı disiplinlerin konuyu farklı şekillerde ele almasına paralel olarak, aynı disiplin içerisinde de göç olgusu farklı paradigmalara incelenmiştir. Örneğin, Castles ve Miller uluslararası göçü ekonomik teoriler, tarihsel-kurumsal teoriler ve dünya teorileri, göçmen ağırları ve son olarak ulus aşırıcılık düşünceleriyle kategorize ederken, O'Reilly'nin düşüncesi göçün işçi göçü, zorunlu göç ve sığınmacılar ve son olarak, yaşam tarzı göçü paradigmaları etrafında şekillenmektedir (aktaran Kalaylıoğlu, 2016: 46). Görüldüğü üzere, sosyal bilimlerdeki meşhur yapısalılık-bireycilik, önceliklik-nesnecilik arasındaki ikilikler, göç çalışmalarında da kendini göstermektedir.

Yüksek nitelikli iş gücü göçü çoğunlukla Merkez-Çevre ülkeler, arz-talep dengesizliği ve itme çekme yaklaşımları üzerinden analiz edilmektedir (Kurtuluş, 1999: 22). Her ne kadar bu yaklaşımlar göç hareketliliğinin motivasyonları hakkında önemli bakış açıları sağlasa da, göç hareketinin bittiği andan sonraki sürece yeterli önemi vermemektedir. Halbuki göç olgusu, göç hareketinin başladığı ve bittiği periyottan çok daha fazlasıdır. Bu durumda göçü daha iyi anlayabilmek için, göçmenin, göçmenlik durumundan önce sahip olduğu sosyolojik yörüngeye ve bu yörüngeyle beraber göçmenlik durumu içerisinde köken ülkeyle geliştirilen bağların göçmenliği ne şekilde etkilediğine dair bir paradigma olan ulus aşırıcılık (*Transnationalism*) düşüncesiyle hareket etmek, göç alanı içerisinde ilişkisel bir analiz yapmayı kolaylaştıracaktır.

Fransa'daki Cezayirli üzerine çalışan ve Fransa'daki göç sosyolojisinin en önemli isimlerinden olan Abdelmalek Sayad, Fransız göç sosyolojisini, göçmenleri Fransa'ya ayak bastıktan sonra var olan, Fransa'ya gelişle birlikte *doğmuş* olan bireyler olarak görmesi sebebiyle eleştirir (aktaran Fırat, 2003: 74). Yine aynı şekilde, köken ülkeye olan fiziksel ve psikolojik bağlılıkları görmezden gelen düşünceler de doğru bir göç analizi yapılmasını engellemektedir. Hâlbuki göçmenlik durumunda, tıpkı göç eden bireyler veya gidilen ülke gibi, köken ülke de nötr eyleyenler değildir (Şenay, 2010: 258).

Ulus aşırıcılık düşüncesini benimsemek, göç alanı içerisinde göçmen komünöterleri arasındaki ilişkileri ve bu ilişkilere etki eden faktörleri anlama noktasında oldukça geniş bir perspektif sağlamaktadır. Fakat bu ilişkileri, kişilerin sahip oldukları iyeliklerden bağımsız, salt bir müdahale alanı olarak görmek, analizde hatalara sebep olacaktır. O halde, bir çeşit mikro-evren, veya daraltılmış bir sosyal-uzam olarak tanımlayabileceğimiz ulus aşırı toplumsal alanda kategorize edilmiş gruplar arasındaki bağı açıklamak için, onların toplumsal uzamdaki pozisyonlarını da görmek gerekecektir.

Bourdieu toplumsal tabakalaşma düşüncesine, konuyu ekonomik bir perspektiften inceleyen Marx veya ekonomik sermayeye sembolik değerleri eklemeyerek yeni bir bakış açısı elde eden Weber'den farklı olarak, sermaye-alan-habitus üçlemesiyle yeni bir bakış açısı kazandırmıştır.

Bourdieu'nün *La Distinction, Critique Social du Jugement* (1979) isimli eserinde sosyal uzamdaki pozisyonlar, eyleyenin sahip olduğu kültürel, ekonomik ve sosyal sermaye ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan sembolik sermayenin miktarı, dağılımı ve zaman içerisindeki değişimine göre belirlendiği görüşünü savunmaktadır. Sosyal uzamda belirlenen bu pozisyonlar, birbirlerine yakın kümelenmeler oluştururlar ve bu "pozisyonlar grubunu" diğerlerinden ayırt eden şey ise sınıf habitusudur. Habitus en basit haliyle, sosyal dünyada bireylerin davranışları ve yönelimlerin belirleyen yapısal faktörlerin yanında belirleyici olan, bireylerle içselleşmiş, onların düşünce ve davranış yapılarını etkileyen, üretici ve sosyal bir olgudur.

Ekonomik durum, kültürel altyapı ve toplumsal ilişkiler, bireyin sosyal pozisyonunu belirleyen en temel faktörlerdir. Fakat bunların yanında Bourdieu'nün ikincil ayırım prensipleri dediği prensiplerden de söz etmek gerekir. O, sosyal alandaki tabakalaşmanın sadece yukarıda bahsedilen sermaye tipleri çerçevesinde değil, başka çeşit ayırım prensipleriyle organize edilen durumların olduğunu da şu sözleriyle açıklamıştır: "*Sosyal bir alandan bahsetmek, herhangi birisini başka herhangi birisiyle, onların en temel, ekonomik ve özellikle de kültürel farklılıklarını göz ardı ederek eşleştiremeyeceğimiz anlamına gelmektedir. Fakat bu durum, eyleyenleri etnisite, nasyonalite vs. gibi diğer ayırım prensipleri çerçevesinde organize edemeyeceğimiz anlamına gelmemektedir.*"⁷ (Bourdieu, 1984: 4). Başka bir deyişle, bireyin, çoğunluğun bir parçası olduğu ulusal alanlarda önemsiz gözükten etnisite, vatandaşlık veya daha da detay vermek gerekirse çalışma, oturma izni gibi kaynaklar, ulus aşırı alanlardaki ilişkilerin belirlenmesinde kilit rol oynayabilen prensipler haline dönüşebilmektedir.

Bourdieu sosyolojisi, oldukça kısa bir süredir göç çalışmalarında kullanılmaya başlanmıştır ve araştırmacılar, O'nun düşüncesinin göç sosyolojisine yapabileceği olası katkıları henüz keşfetmişlerdir. Günümüze kadar Bourdieu sosyolojisinin ulus aşırı kullanımı, sermaye konseptinin değer kazanımı-kaybı ve göç alanında ortaya çıkan ikincil (auxiliares) sermayeler ve sermayelerin göç kararına etkileri gibi düşüncelere odaklanmıştır (p.e. Erel, 2010; Joy et al. 2018; Sunata, 2014; Samaluk, 2014). Bu çalışma için ise Bourdieu sosyolojisi, sosyal tabakalaşma prensiplerinin ulus aşırı toplumsal alanlarda ne şekilde işlediğini anlamak için kullanılacaktır.

Göçmen grupları arasındaki ilişkileri ve bu ilişkileri belirleyen faktörleri doğru şekilde anlayabilmek için göçmen gruplarının doğru şekilde kategorize edilmesi önemlidir. Bu nedenle, ilk olarak Fransa'daki Türk ve Türkiyeli göçmenlerin oluşturduğu ulus aşırı toplumsal alanın özelliklerinden bahsedilecektir. Ardından yakın dönem göçmenlerin karakteristik özellikleri tahlil edilecek ve son olarak farklı dönemde gelen göçmen gruplarının karşılıklı algıları ve ilişkileri çözümlenecektir.

Fransa'daki Türkiye

Her ne kadar Osmanlı'nın son döneminde Türkiye'den Fransa'ya göç hareketleri başlamış olsa da Fransa'daki Türk varlığı son 50 senedir gözle görünür bir hal almıştır (Danış & Üstel, 2008: 11). 1960'lı yılların ortalarında, Fransa ve Türkiye'nin arasındaki çift taraflı anlaşmanın ardından çoğunluğu İç Anadolu'dan olmak üzere, Doğu Anadolu, Güney Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinden Fransa'ya işçi göç başlamıştır. %11'ini düşük nitelikli, %87'sini ise nitelsiz ve neredeyse tamamını erkek işçilerin oluşturduğu ilk göç dalgası (Aldoğan, 1978:

⁷ Çeviri, Yiğit Binzet

149) Fransa'daki Türk alanının genel hatlarının çizilmesi noktasında önemli bir rol oynamıştır. Bunun sebebi, Almanya'daki anonim göçten farklı olarak Fransa'daki Türk göçünün büyük bir kısmı nominal göç şeklinde gerçekleşmiştir (Kaya ve Kentel, 2005: 18). Fransız işverenler tarafından, Almanya'ya gitmek için yola çıkmış fakat bir şekilde Fransa'ya yönelmiş ve orada çalışmaya başlamış Türk göçmenlerden referans olunması istenmiş, böylece de direkt olarak hali hazırda Fransa'ya yerleşmiş Türk göçmenlerin verdiği isimlere davetiyeler gönderilmiştir.

Fransa'ya Türk işçi göçünün büyük ölçüde nominal şekilde gerçekleşmiş olması Fransa'da göçmen örüntülerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Başka bir deyişle, göçmenlik durumun öncesinde birbirini tanıyan, komşu, akraba veya arkadaş olan kişilerin, aynı veya yakın bölgelere göç etmesi hemşehirlilik ağlarını ortaya çıkarmıştır. Hemşehirlilik ağları, 1970'lere gelindiğinde ise, aile birleşimi aracılığıyla Fransa'ya yerleşen ve Fransa'daki Türk nüfusunu hem gençleştiren hem de kadın oranını arttıran göçmenlerle birlikte iyice güçlenmiştir. Gerçekten de bugün, Fransa'nın belirli bölgelerinde konsantre olmuş Türk nüfusunun, Türkiye'nin belirli bölgelerinden geldiği görülür. Poitiers'deki Türk nüfusunun neredeyse tamamı Isparta'nın Yalvaç ilçesinden gelmişken, Reichsoffen'deki Türklerin ekseriyetle Ordu ve Samsun'lu olması buna güzel bir örnektir ve bu örnekler çoğaltılabilir (Tapia, 2002: 15-16).

Öte yandan, işçilerin aile birleşimi ile gelen eşleri ve çocukları, hali hazırda düşük olan eğitim altyapısının bir miktar daha gerilemesine sebep olmuş ve bu durum Fransa'daki göç çalışmalarına konu olmuştur. Birçok farklı ülke kökenli yaklaşık 10 milyon göçmene ev sahipliği yapan Fransa'daki göçmen komünöterleri arasında Türk ve Türkiye kökenliler, en düşük eğitim seviyesi ve en yüksek kırsal orijine oranına sahip göçmen topluluğudur. Yine aynı şekilde, Almanya, Belçika, Hollanda, Avusturya gibi birçok ülkede bulunan Türk göçmenler arasında da Fransa Türkleri, en düşük eğitim seviyesi ve en yüksek kırsal orijine sahiptir (Armagnague-Rocher, 2016: 23).

1980'li yıllara gelindiğinde ise, Türkiye yeni bir göç dalgasıyla karşı karşıya kalmıştır. Askeri darbe sebebiyle büyük çoğunluğu sol görüşlü, genç ve iyi eğitilmiş nüfus olmak üzere sayılarını kesin olarak tespit edememekle beraber, 14.000 ile 30.000 kişilik bir masif hareketi kapsayan bir göç dalgası Türkiye'den batılı ülkelere göç etmiştir ve bu göç dalgası Türkiye'nin ilk büyük masif beyin göçü olarak da kabul edilebilir (Elveren & Toksöz, 2018: 23). Yine aynı şekilde 1980'deki göç dalgası, Avrupa Türklerini sadece kültürel sermaye değil, aynı zamanda etnik köken ve mezhepsel aidiyet konusunda da çeşitlendirmiştir. 1980 ihtilali sebebiyle Türkiye'den ayrılma kararı alan nüfusun önemli bir bölümünün, Kürt kökenli ve alevi olduğunu hatırlatmak Fransa'daki Türk toplumsal alanını anlama noktasında önemlidir zira Fransa Türklerini incelerken onları bir diaspora olarak görmenin uygun olup olmadığı önemli bir tartışma konusudur (Danış & Üstel, 2008: 18). Fakat belirtmek gerekir ki, Fransa Türkleri, oldukça heterojen bir yapıdadır. Bu heterojen yapı Fransa Türklerini diasporanın klasik şekliyle tanımlanmaktan uzaklaştırırken aynı zamanda göç çalışmalarında nadiren sorunsalın merkezine oturtulmuştur (Fırat, 2003: 76).

Günümüze gelindiğinde ise, yaklaşık 50 senelik göçmen tecrübesinin yeni jenerasyonlar üzerindeki etkisi net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Artık, dil, entegrasyon ve daha genel anlamda kimlik sıkıntısı çeken gurbetçilerden ziyade, yaşadığı ülkenin dilini, eğitim sistemini, sosyal kodlarını tanıyan çok kültürlü göçmen kökenli bireylerden bahsetmek mümkündür. Yine aynı şekilde yeni jenerasyonlar sosyal anlamda daha aktif, derneksel katılımları oldukça yüksektir (Aydoğan, 2016). Ancak bu noktada, ulus aşırıcılık düşüncesinin iki olası ürününden

bahsetmek gereklidir. Bunlardan birincisini, çok kültürlülüğü benimseyen, kimliksel farklılıklara tolerans ile yaklaşan uluslararası bireyler veya “dünya vatandaşları” diğeri ise, kimliklerini yaşadıkları ülkenin ve köken ülkelerinin ortak bir parçası olarak görmekten ziyade, ailelerinin köken ülkelerini kendilerine yurt olarak bilen, yaşanan ülkenin kültürünü kimliklerinde taşımak istemeyen ve kendilerini köken ülkeye ait hisseden bireyler oluşturmaktadır (Orhaner, 2017: 77). Fransa’daki Türk ve Türkiye kökenli ailelerin çocuklarını yukarıdaki kategorilerden birisine yerleştirmek için henüz erken olsa da, hem sahada yapılan gözlemlerde hem de yapılan bazı çalışmalarda Türk göçmenlerin Fransa’da doğup büyüyen çocuklarının oldukça önemli bir kısmının kendilerini sadece Fransız olarak görmediği (Akıncı, 2014 : 44), hatta neredeyse tamamının “nerelisiniz?” sorusuna yanıt olarak ailelerinin göç etmeden önce yaşadıkları veya doğup büyüdüğü şehirleri yanıt olarak verdiği görülmektedir (Akgönül, 2008 : 116).

Elbette ki bu durumun sosyo-tarihsel bir altyapısı vardır. Fransa tarafından hiçbir zaman sömürülmemiş ve kökenlerinin Osmanlı İmparatorluğu’na dayanıyor olması Fransa’daki Türk kökenli göçmenler için sembolik bir değer taşımaktadır. Bu durum, onları diğer Müslüman göçmen gruplarından ayırmakta ve onlara Fransız kültürünün dominasyonu karşısında direnç kazandırmaktadır. Bu direnç ise, *sürekli birinci jenerasyon* stratejisiyle vücut bulmaktadır (Akgönül, 2009: 43). Sürekli birinci jenerasyon stratejisi, göçmenlik durumunda kaçınılmaz olan asimilasyon sürecine karşı çeşitli metotlar kullanarak gösterilen dirençtir. Fransa’da Türkleri arasında bu direnç, iki temel metotla uygulanır ve her iki metot da ulus aşırıdır. Bunlardan ilki grup içi evlilikler. Fransa Türklerinin oldukça önemli bir kısmı halen eş seçiminde köken ülkedeki tanıdıklar-akrabalar-arkadaşlar referansı ile hareket etmektedir. Burada belirtmelidir ki, endogamik evlilikler, Fransa’da doğup büyüyen Franko-Türkleri kapsamamaktadır zira Fransa’da doğup büyümüş olmak, oranın eğitim sistemi ve kültürel değerleri tarafından etkilenmek olduğu anlamına gelmektedir. Yine aynı şekilde, Türk ailelerin büyük bir kısmı, çocuklarının din eğitimini Türkiye’den gelen imamlara emanet etmektedirler. Unutulmamalıdır ki, göçmenlik durumu içerisinde dilsel adaptasyon kaçınılmazdır ve bu durum dinsel dirençe ikame edilmeye çalışılır (Akgönül, 2008: 97).

Bugün, Fransa Türkleri arasında köken ülkeye yönelik dini ve etnik aidiyetin gücü net bir şekilde gözlemlenmektedir. Türkiye’nin göç alanı içerisinde izlediği aktif politikalar, özellikle de 2012 sonrasında yurt dışında yaşayan vatandaşları tanıyan oy kullanma hakkı, Fransa Türklerinin ilgi alanlarının Fransa’dan daha çok Türkiye’nin gündemine odaklanması sonucunu doğurmuştur.

Görüşmeci X (2)⁸: Türk kökenli lise öğrencilerinin hemen hemen hiçbiri Macron dışında Fransa’daki politikacıları tanımıyor. Fakat aynı öğrencilerin çok büyük bir kısmı kolaylıkla birçok Türk bakan, milletvekili hatta belediye başkanı ismi söyleyebilirler. Mesela son sınıf öğrencileri, ki yakında üniversiteli olacaklar, Tolbiac blokajından⁹ haberdar değiller.

⁸ Görüşmecilerin çoğunluğu, çalışmada isimlerinin kullanılmasına rıza göstermemişlerdir. Bütünlüğü bozmamak amacıyla, her bir görüşmecinin ismi farklı bir harfle temsil edilmektedir. Harfin yanında, parantez içerisindeki 1 veya 2 rakamları da görüşmecinin hangi gruba dahil olduğunu göstermektedir (yeni göçmenler için 1 ve eski göçmenler için 2).

⁹ Tolbiac blokajı, Sorbonne Üniversitesi’nde 2017-2018 öğretim yılında Tolbiac binasının üniversite öğrencileri tarafından 2 aydan daha uzun bir süre bloke edilmesi sebebiyle eğitim öğretimin durması olayı. Blokaj 2018-2019 eğitim öğretim yılında da devam etmiş olsa da 2017-2018 ‘deki kadar şiddetli geçmemiş ve hem ulusal hem de uluslararası medyada geçen seneki kadar büyük yankı uyandırmamıştır.

Yaklaşık 40 yıldır Fransa'da yaşayan ve Alzas bölgesindeki liselerde Türkçe öğretmeni olarak çalışan 63 yaşındaki X'in görüşleri, göçmen çocuklarının politik anlamda Fransa'dan ziyade Türkiye odaklı olduğu görüşünü doğrulamaktadır. X'in gözlemlerine paralel olarak, 45 yıl önce işçi olarak Fransa'ya yerleşmiş Konyalı bir ailenin 28 yaşındaki kızı R ile yaptığımız görüşmede de benzer bulgulara rastlanmıştır.

R (2): [...] *Sarı yeşillikleri görüyorum sokaklarda falan. Ama kim olduklarını bilmiyorum işin açıklaması [...] Gezi Parkı gösterilerini izledim televizyonda. Kim olduklarına ve neden sokakta olduklarına dair fikrim var.*

Fransa'da doğup büyüyen ve Fransızca ve Türkçe dillerinin her ikisini de oldukça iyi seviyede konuşan R'nin eğitim öğretim hayatının tamamı Fransa'da geçmiş. R, kendisinin kim ve nereli olduğunu sorduğumuzda öncelikle Müslüman, sonra Fransa-Türk ve Konyalı olduğunu söylüyor. R'nin kendisini salt Türk veya Fransız hissedememesinin sebepleri de oldukça klişeleşmiş meşhur *çifte yokluk* kavramını doğrular nitelikte : *"Türkiye'de gurbetçi diyorlar, Fransa'da Türk."*

Yakın Dönem Göç

Göç çalışmalarında gerçek sayılara ulaşmanın zorluğundan, bunun sebebinin hem göçmen tanımının karışıklığından hem de göç motiflerinin bu tanımlamalar içerisinde eriyip gittiğinden bahsetmiştik. Ancak son birkaç yılda Türkiye'den masif bir yüksek nitelikli iş gücü çıkışı olduğu hem medyada hem de akademik çalışmalarda kendini göstermeye başlamıştır. Sanchéz-Montijano, Kaya & Sökmen (2018: 23), 2010'lu yılların ilk çeyreğinden itibaren Türkiye'nin göç ekosisteminin değiştiğinden, 2010 öncesi kalifiye işgücü içi bir çekim merkezi olan Türkiye'nin 2010'un ilk çeyreğinden itibaren bu özelliğini kaybederek nitelikli işgücünü yurtdışına kaptırdığının genel hatlarını çizmektedir. Benzer şekilde Yörüköğlü ve Kara'nın (2017: 33) Almanya'da yaşayan 249 yüksek nitelikli göçmen üzerinde yaptığı ankette söz konusu göçmenlerin neredeyse yarısının son 5 yılda Almanya'ya geldiği bulgusu elde edilmiştir. Türkiye'nin en çok tıklanan web sitelerinden olan Ekşisözlük'te de yurtdışına gidenler ve gitmek isteyenlerin açtıkları başlıklarda¹⁰, yakın dönem nitelikli göçün internet ortamında kendi ilişki ağlarını kurduğu da gözlemlenmektedir. Henüz akademik anlamda oldukça az çalışılmış fakat birçok farklı gazete haberine konu olan yakın dönem göç dalgasını farklı şekillerde kavramsallaştırılma denemesi mevcuttur. Örneğin, gazeteci Kadri Gürsel, bu göç dalgasının bir "Gezi Parkı jenerasyonu" göçü olduğunu söylerken, 140 jurnos isimli internet platformu sadece youtube üzerinden yarım milyon kişi tarafından izlenen belgesel serisine "Seküler Göç" ismini vermiştir. Avrupa'nın en çok takip edilen politika platformlarından birisi olan Politico ise konuyu "Beyin Göçü" olarak adlandırmıştır. Sözü geçen konseptlerin hangisinin daha uygun olduğuna takılmaksızın, hemen hepsinin benzer bir sosyo-ekonomik gruba işaret ettiğini söylemek hatalı olmayacaktır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun yayınladığı rakamlara göre 2016-2018 arasında yaklaşık 320.000 kişi Türkiye'den ayrılmıştır ve bunların önemli bir kısmı 20-34 yaş aralığındadır. Beyin göçü sorunu, mevcut hükümetin politik gündemine girmiş, konuyla alakalı direkt ve dolaylı çalışmalar başlatılmıştır. Bu konuda Ziraat Bankası'nın 2017 yılındaki Vazgeç O Zaman mottolu reklamı beyin göçünün sosyal bir sorun olmaktan çıkıp artık politik bir sorun olarak gündeme gelmiş olduğuna dair güzel bir örnektir. Yine benzer şekilde, fakat direkt olarak,

¹⁰ Türkiye'den gitmek üzerine 2012 senesinde açılan bir başlık için yaklaşık 15.000 yorum paylaşılmıştır.

TÜBİTAK'ın Uluslararası Lider Araştırmalar programı örnek gösterilebilir. Programın hedefi, yurt dışında yaşayan Türk araştırmacıları yeniden Türkiye'ye çekmektir. Konu ile ilgili üretilen kamu politikalarının ne kadar yararlı olup olmadığı ise bu araştırmanın kapsamı dışında kalmaktadır.

Yine aynı şekilde yakın dönem göçmenlerin Türkiye'den ayrılma motivasyonlarının ne olduğu da araştırmanın çerçevesi dışındadır. Yine de, görüşmelerde altı çizilen motivasyonların, profesyonel anlamda imkansızlıklar, ekonomik problemler, güvenlik sorunları ve kendini rahat ifade edememe gibi sıkıntılara işaret ettiğini söylemek mümkün. Benzer şekilde, birinci gruptaki görüşmecilerin tamamı, Türkiye'deki mevcut siyasi iktidarla fikir ayrılıkları yaşadığını belirtmişlerdir.

Çalışmanın amacı sayısal veriler elde etmekten ziyade göçmen grupları arasındaki ilişkileri belirlemek olduğundan, görüşmecilere yakın dönem göçün ne kadar ve nasıl farkında olduklarına dair sorular sorulmuştur. Birinci grubun önemli bir kısmı gidiş prosedürleri, vize ve oturma izni alma gibi konularda kendilerine sıklıkla danışıldığını, görece daha az sayıdaki görüşmeci ise, kendilerinden sonra daha önceden tanıdıkları yüksek nitelikli Türklerin Fransa'ya geldiğinden bahsetmişlerdir. Benzer şekilde ikinci gruptaki görüşmeciler de yakın dönem göçün farkında olduklarını çeşitli örneklerle anlatmışlardır.

X (2): Geçenlerde şebirde (Strasbourg) yürüyordum, ben yaşlarda öğretmenler, akademisyenler, emekli memurlardan oluşan bir turist grubuna denk geldim ve bütün günü beraber geçirdik. Bir kısmının çocukları hali hazırda yurt dışına yerleşmiş. Diğerleri ise tüm gün boyunca bana çocuklarının nasıl Fransa'ya gelebileceğini, nasıl iş bulabileceklerini, prosedürlerin nasıl işlediğini, bunun için onlara destek olup olamayacağımı sordular.

Ş (2): Ablam İzmir'e yerleşti 10 sene kadar önce. Bir süre bir lojistik firmasının Fransa operasyonlarına baktı. Şimdi ayrıldı ve Fransızca özel ders veriyor. Eskisine oranla çok daha iyi kazanıyor çünkü etrafında bir sürü şirket patronu, CEO, müdür, yönetici pozisyonunda çalışan insanlar var ve hepsi çocukları bir şekilde Fransa'ya yerleşsinler diye özel ders aldırıyorlar. Ablam hem çocuklara hem dil, hem de Fransa'daki eğitim sistemini öğretiyor.

Farklılaşan ve Farklılaştırılan Kimlikler

Göç alanı içerisinde birbirinden birçok konuda farklılaşan sosyal grupların birbirleriyle olan ilişkilerini anlamak için her iki grubun birbirleri hakkındaki görüşlerini tahlil etmek gerekir. Bu görüşler, iki grubun birbirleriyle olan ilişkilerinde merkezi bir rol oynamaktadır. Günümüzde her ne kadar da Avrupa Türkleri tek kelimele kimlikli bir aidiyetten ziyade *ireli kimliklere* (Kaya & Kentel, 2005: 26) sahip olsalar da, en azından Türkiye'de belirli ve çok da küçük olmayan bir kitle için halen gurbetçi olarak tanımlanmaktadırlar. Fakat bu noktada, geçmişte tüketim alışkanlıkları veya yabancılaşıyor ya da kimlikli bunalım yaşıyor olmaları sebebiyle birçok eleştiriye maruz kalan gurbetçiler veya *Almanlar*, onları tanımaya henüz başlamış yakın dönem göçmenler tarafından kimlikli aidiyetleri ve Türkiye'nin gündemi içerisinde yaşıyor olmaları sebebiyle için eleştirilmektedirler. Bu eleştiriler, yakın dönem göçmenlerin kendilerini göçmen olarak konumlandırma noktasında çekincelere sebep olmaktadır.

S (1): Göçmenim ama gurbetçi olmayı kabul etmiyorum. Sanırım göçmen olmakla gurbetçi olmak arasında bir ayırım var. Gurbetçi dendiğinde, içinde Türk olan her şeyi kayıtsız şartsız sevmek ve Fransa olan hiçbir şeyi beğenmemek gibi bir algı oluşuyor bende.

Görüldüğü gibi Paris'te uluslararası bir bankada 2016'dan beri analist olarak çalışan 30 yaşındaki S, onu Türk toplumsal alanında farklı kılan özellik sahip olduğu sermayelerin miktarı veya dağılımından ziyade köken ülke ve kültüre bakış açısından kaynaklandığını düşünüyor. Kendilerini göçmen olarak konumlandıranlar bir kısmı, yapısal sebepler yüzünden bir şekilde komünotedeki Türklerin neredeyse tamamından ayrıştıklarını düşünmektedirler.

D (1): Göçmenim tabii göç ettim. Ama ben kendimi standart bir göçmen olarak konumlandırırsam bile Fransa öyle konumlandırmıyor. Fransa'daki Türklerin ve Türkiyelilerin bir çoğundan farklı olarak geldim Fransa'ya. Mesela oturma izni, çalışma izni gibi prosedürlerde hiçbir pürüze karşılaşmadım. Kapılar sonuna kadar açıldı hep.

Fransa'nın güneyinde bir üniversitede akademisyen olarak çalışan D, Fransa'nın göçmen politikalarının, yüksek nitelikli göçmenlerin kendilerini toplumun neresinde konumlandığına dair bilgiler vermektedir. Aslında bir ülkeden diğerine göç edenlerin yüksek nitelikli bireylerin kendilerini göçmen mi yoksa *expat* mı olarak konumlandığı daha önceki çalışmalarda analizin merkezine oturtulmuştur. Örneğin, Wagner'e göre (1998: 26), bireylerin *expat* mı yoksa göçmen mi olarak göz önünde bulundurulacakları ilk olarak köken ülkeleri tarafından belirlenmektedir. Bu perspektifte incelendiğinde, Fransa Türklerinin *expat* olarak değerlendirilmediği oldukça açık olsa da, *expat* ve göçmen ayrımını köken ülkeye göre yapmak belirsizliklere sebep olmaktadır.

Z (1) : Çalıştığım yerde¹¹ Fransız olmayanlara extradan bir expat izni veriliyor. Hayır ben expat değilim çünkü Türküm, o yüzden bana göçmen izni verin mi demeliyim? (gülüyor)

37 yaşındaki hukukçu Z'ye göre köken ülkenin, bireyin toplumsal algılanış biçiminde yarattığı algı farkları hatalı şekilde kodlanmıştır. Yine aynı şekilde, eğer hukuken bir farklılık doğurmuyor olsa da, Fransa'da göçmen olmakla *expat* olmak arasındaki farkın hayatın hemen her noktasında karşılaşılan sorunların görünürlüğünde belirginleştiği söylenebilir (Wagner, 1998: 11)

C (1): Ben göçmen değilim, çünkü öyle geleneksel veya dindar bir tip değilimdir ben. Buradaki göçmen komünotesinin kendi kodları var ve o kodlara uygun değilsen almıyorlar seni. Mesela domuz yemek komünoteye kabul edilmemek demek.

2013'ten beri Grenoble'da uluslararası bir asansör şirketinde makine mühendisi olarak çalışan C'ya göre ise, göçmen olmamanın kültürel ve dini bir boyutu vardır. O'na göre göçmen olmak için göçmen komünotesi içerisinde olmak gerekmektedir. Yani başka bir deyişle, Fransa Türkleri ile sosyalleşmek gerekli. Fakat Fransa Türkleri ile sosyalleşebilmenin de gerektirdiği geleneksel veya dindar olmak gibi kodların var olduğunu gözlemlemiştir. Kendisi ise, kültürel ve sembolik değerlerinin komünote içerisinde sosyalleşmesi için uygun olmadığı görüşünde ve bu onu göçmen yapmamaktadır.

Ö (1): Nişanlımın ailesiyle akşam yemeği yerken konu kitaplardan açıldı, ben de Amin Maalouf'u çok beğendiğimi söyledim. Ailenin bakışları değişti. Çünkü kafalarındaki Türk imajı ve Amin Maalouf okumak birbirleriyle çok uyumlu değil.

Paris'te yarı zamanlı çalışan ve bir yandan da 3d modelleme üzerine eğitim alan ressam Ö'ye göre, Fransızların kafasında Türklere karşı bir "tam bir önyargı diyemem ama bir önbiçim" var. Bu

¹¹ Strasbourg'da bir uluslararası organizasyon.

da Türklerin birçoğunun sahip olduğu kültürel sermaye ile özdeşleşmiş gibi gözüküyor. Bu durum son dönemde gündeme gelen “Ama sen Türklere benzemiyorsun¹²” klişesi ile benzeşiyor. Birinci gruptaki görüşmecilerimizin 7’si şimdiye kadar bir şekilde birlikte sosyalleştikleri insanlardan, kendilerinin Türklere benzemediklerini söylediklerini anlatmışlardır. Bunun sebebi ise, Ö’nün hikayesinde kültürel sermaye ile açıklanabilirken, diğer bazı durumlarda alkol almak, domuz yemek, giyim veya hayat tarzı gibi belirleyicilerden kaynaklanmaktadır.

Kısacası, kendini göçmen olarak kabul etsin veya etmesin, yakın dönemde Fransa’ya gidenlerin hepsi bir şekilde Fransa Türklerinden ayrıştıklarını düşünmektedirler. Bir kısım için bu göç ve göçmenlik prosedürlerinin işletilmesi noktasında geçerliyken diğerlerinin ise sosyo-kültürel anlamda kendilerini farklı hissettiklerini söylemek mümkün.

Öte yandan, iki grup arasındaki ilişkileri anlamak için, tıpkı birinci grup gibi ikinci grubun da görüşleri bize gruplar arasındaki bağların doğası hakkında bilgi vermektedir. Belirtmek gerekir ki, ikinci grupta yakın dönem göçü henüz hiç duymamış ve fark etmemiş olanlar da mevcuttur. Fakat bu grup, Fransa’da komünite dışında nispeten daha az sosyalleşen veya Türkiye’yle fiziksel bağları daha az olan bireylerden oluşuyor. Yakın dönem göçten haberdar olanlar ise, kendi içlerinde ikiye ayrılıyorlar. İlk kısım, yakın dönem göçün sebeplerine anlam veremeyenler veya göç hareketinin onlara daha iyi bir hayat sunmayacağını düşünenlerden oluşuyor.

M (2): Fransa’ya geliyorlar, ama niye? Fransa’da olup da Türkiye’de olmayan bir tek şey var mı? Ama Türkiye’de olup da Fransa’da olmayan yüzlerce şey var. Ahlak, dini değerler, bağlılık.

44 yaşındaki M, 1994’ten beri Fransa’da yaşıyor. Alzas’ta bir Türk camisinde yapılan görüşmede, inşaat işçisi M Türkiye’den uzaklaşmanın, ahlaki ve kültürel değerlerden uzaklaşmakla aynı anlama geldiğini belirtiyor. Görüşmenin sonuna doğru da ekliyor.

M (2): Ben burada çocuklarımı Türk okullarına gönderiyorum ki mümkün olduğu kadar Türk kültürünü tanınsınlar. Allah’a şükür ikisi de dinine bağlı, Türkçeyi de çok iyi konuşuyorlar.

26 yaşındaki matematik öğretmeni B için ise yakın dönem göç bir büyülenme ya da zehirlenme meselesi gibi. Fransa’da anne tarafından üç baba tarafından ise ikinci jenerasyon olan B, kendini Müslüman bir Franko-Türk-Kürt olarak tanımlıyor.

B (2): Türkiye’de özellikle belirli bir kesimde batılı değerler tarafından zehirlenme var. Batı demokrasisi, özgürlükler düşünceleri tarafından zehirlenmiş durumdadır. Türkiye’nin otoriter olduğunu düşünüyorlar. Ben Türkiye’deki otokrasiyi, Fransa’daki demokrasiyi tercih ederim.

B’ya göre batılı değerler, özellikle demokrasi ve özgürlük düşüncesi aşırıya kaçtıkça toplum ahlaki çöküntü içerisine giriyor. Bu çöküntüyü engellemek de, ahlaki normların siyasi otorite tarafından korunmasıyla elde edilebilir. İkinci gruptaki her görüşmeci, B ve M ile ahlak ve batılı değerler noktasında aynı görüşü paylaşmıyor olsa da, hepsi, eğer ortada bir problem varsa gitmek yerine mücadele etmenin doğru olduğu düşüncesinde hem fikir.

R (2): Ben duymadım (yakın dönem göç dalgasını). Fakat eğer ortada bir memnuniyetsizlik durumu varsa, insanların gitmesi taraftarı değilim. Kalıp mücadele etmek daha doğru geliyor.

¹² “But you don’t like Turkish!”. Türkmen’in (2019, 27 Mayıs) Almanya’daki yüksek nitelikli göçmenlerin bu soruya sıklıkla maruz kaldığıyla ve bunun sebepleriyle ilgili bilgiler vermiştir. Benzer bir durum bu çalışmanın örneklem kümesinde de gözlemlenmiştir.

X (2): Türkiye’de insanların kendilerini ifade etme sorunu olduğunu düşünüyorum. Fakat demokrasi bunun için var. Eğer politik anlamda görüşlerini paylaşmadığın insanlar tarafından yönetiliyorsa gidip oy kullanırsın. Gitmek bir çözüm değil.

Son olarak ise, uzun süredir Fransa’da olan göçmenler için göçün statü kaybı maliyeti, yakın dönem göçü gereksiz veya fazla maliyetli olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır.

İ (2): Evet belki insanlar bir şekilde mutsuzlar Türkiye’de. Ama burada Türk restoranlarında görüyorum bazen, adam üniversite bitirmiş, gelmiş burada garsonluk yapıyor. Gerçekten buna değer mi?

Sonuç olarak, nispeten daha uzun süredir Fransa’da olan Türk ve Türkiye kökenlilerin yakın dönem göçmenlere bakış açısı üç şekilde kategorize edilebilir: batılı değerler yüzünden yakın dönem göçmenlerin hata yaptığını düşünmek, statü kaybı gibi faktörler sebebiyle yakın dönem göçmenlerin hata yaptığını düşünmek ve de mücadele etmeden sadece ülkeden giderek yakın dönem göçmenlerin hata yaptığını düşünmek.

Ulus aşırı sosyalleşmeler

Grupların birbirleri hakkındaki farkındalıklarını ya da görüşlerini anlamak, onların günlük hayatta birbirleri ile ne gibi ilişkiler içerisinde olduğunu net bir şekilde ortaya koymamaktadır. Tarafların birbirleri hakkındaki önbilgileri, onların zaman zaman diğer grupla sıkı ilişkiler geliştirmek noktasında çekişen davranmasına sebep olsa da yeni-eski göçmenler beklenenden daha sık bir araya gelmektedirler. Burada Fransa’daki Türklerin heterojen yapısını hatırlatmakta fayda var. Türkiye’den Fransa’ya gerçekleşen her bir göç dalgası, çoğunlukla farklı profildeki göçmen gruplarını kapsamaktadır. Bu profiller ise, yakın dönem-eski dönem göçmenlerin ilişkisinde kilit bir rol oynamaktadır.

Yakın dönem-eski dönem göçmenler arasındaki ilişkileri dörde ayırmak analize katkı sağlayacaktır. Bunlardan ilki yakın dönem-uzak dönem göçmenler arasındaki işbirlikleridir.

E (1): Geldiğimde oturma ve çalışma iznim yoktu fakat çalışmam gerekiyordu. Beni çalışma iznim olmadan da çalıştıracak bir Türk restoranında iş buldum çalışma iznim çıkana kadar. Patronumla taban tabana zıt hayat görüşlerimiz vardı. Ama tabii çalışma iznimsiz birini çalıştırmak onun da işine geliyordu.

2017 senesinde Fransız kız arkadaşı ile evlenmek için Bordo’ya yerleşen profesyonel fotoğrafçı D, daha önceden hiç tanımadığı bir ailenin restoranında illegal bir biçimde çalışmaya başlamış. Politik görüşleri, dini inancı ve kültürel altyapısının farklı olduğunu düşünen D’nin bu restoranda çalışmasını sağlayan temel unsurun Türkiye’den gelmek olduğunu söylemek mümkün. Fakat tek başına bir kaynak olarak Türklük¹³ kalıcı ve güçlü ilişkiler için yeterli

¹³ Türklük, göç alanı içerisinde ortaya çıkan bir sermaye çeşidi olarak da değerlendirilebilir. Örneğin, Erel (2010), etnik-kültürel ve nasyonel sermayenin göç alanı içerisinde nasıl işletildiğini anlamaya çalışmıştır. Bu durum, özellikle Bourdieu sosyolojisindeki sermaye düşüncesi ile ilk bakışta örtüşmemektedir, çünkü Bourdieu’ye göre sermayeler, eyleyenler arasında eşit olmayan bir şekilde dağılır. O halde, Türklük gibi bir aidiyetin nasıl eşit olmayan bir şekilde dağıldığı sorusu ortaya çıkacaktır. Burada, Türkiye kökenlilerin etnik ve dinsel, ve yeni jenerasyonların kültürel aidiyetleri Türklük olgusunun eşit olarak dağılmadığı algısının olduğunu bilmek gerekir. Örneğin Türkler arasında Kürt ve Alevi kimliğini öne çıkaran bir görüşmeci U (2), çember genişleyip, Fransız ve Magribliler söz konusu olduğunda Türklük kimliğini öne çıkarmaktadır. Yine aynı şekilde, yeni jenerasyonlar, bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde *daha az* Türk kabul edilmektedirler zira sürekli birinci jenerasyon ve grup içi evlilik gibi stratejiler Türklüğün azalmasını engellemek için geliştirilmiştir.

değildir. O halde, Türkiye’den gelmenin göç alanı içerisinde çekim alanı kuvvetli fakat ömürü kısa bir miktarda olarak işlediğini söylemek mümkün olacaktır.

Öte yandan, kültürel sermayenin benzeştiği noktalarda da Türk olmak, sembolik değerler ve hayat görüşü farklı olduğu müddetçe yakın dönem-uzak dönem ilişkileri kurma noktasında yeterli olmamaktadır. Fransa’da yüksek lisans son sınıf öğrencisi olan, aynı zamanda da bir Türk kültür derneğinde Türkçe öğretmenliği yapan Türk Dili ve Edebiyatı mezunu T’nin iş yerindeki tecrübeleri bu durumla ilgili iyi bir örnek olacaktır.

T (1): Çalıştığım yerde kendimi kamufler etmek zorundayım. Siyasi görüşümü, hayat tarzımı, kadınlar ve feminizm ile alakalı düşüncelerimi saklamalıyım. Kamufler olmuş halime para ödüyorlar. Normalde olduğum gibi olsam beni çalıştırmazlar yanlarında. Bunun sebebi, mesleki anlamda yetersiz olmam değil, dünya görüşlerimizin farklı olması.

Fakat aidiyetlerin salt Türk olmanın ötesine gittiği durumlar için aynı şeyi söylemek çok doğru olmayacaktır. Özellikle Türkiye’nin belirli bir bölgesinden geliyor olma veya aynı etnik-dini azınlığa ait olma durumuna işaret eden mikro-aidiyetler başlı başına bir bağ olarak işlemektedir. Burada, mikro-aidiyetlerin sadece bir coğrafi aidiyet olmadığını hatırlatmakta yarar vardır.

N (1): Fransa’ya ilk 2013’te Erasmus’la geldiğimde bir aile tanımıştım. Hala onlarlayım. Benim buradaki ailem onlar. Fransa’ya geri gelmem için ellerinden geleni yaptılar. Bilmiyorum etnik kökenimiz aynı olmasaydı da böyle olur muydu bu ilişki.

R, 2013’te Erasmus için geldiği Fransa’ya 2017’de yeniden dönüp Avrupa Birliği Hukuku üzerine yüksek lisans yapmaya başlamış. Bir yandan da, *Fransa’daki ailesinin* evinde kalıyor ve onların işlettiği restoranda çalışıyor. R, aileden bahsederken tıpkı kendisi gibi Kürt kökenli olduklarının altını çiziyor. Bu noktada, mikro-aidiyetler salt mekansal değil, aynı zamanda kültürel, dinsel ve dilsel özelliklere hatta Türkiye bağlamında benzer politik düşüncelere işaret etmektedir. Mikro-aidiyetlerin bu kadar birleştirici olmasında politik görüşlerdeki benzerliğin rolü ön plana çıkmaktadır. Hatta, politik görüşlerin benzerliğinin, mikro-aidiyetlerden daha bağlayıcı olduğu söylenebilir.

H (1): Buraya ilk geldiğimde, Türkiyeli göçmen bir grupla problemlerli bir dönem yaşamıştım. İyi ki de Ali Ağabey vardı burada, bizim uzaktan bir aile dostumuzun dostu. Bana burada yalnız olmadığımı hissettirdi. O da ilk geldiğinde benzer gruplarla sıkıntıları yaşamış, onun için beni iyi anlıyordu. Sık sık görüşüyorum onunla.

2016’dan beri Fransa’nın güneyinde yaşayan endüstriyel tasarımcı H ile Ali’nin ne dini, ne de etnik aidiyetleri ortak. Fakat benzer siyasi görüşlere sahip olmaları, daha doğrusu benzer siyasi görüşteki gruplarla çatışmalar yaşamış olmaları, onları göç alanında birbirlerine yaklaştırmıştır.

Bir de, yakın dönem göçmenlerin, bir işbirliği ya da yakın bir arkadaşlık ilişkisine döndürmeden günlük hayat karşılaşmalarından söz etmek gerekir. Bunların bir kısmını profesyonel hayattaki karşılaşmalar oluştururken diğerleri ise Türk restoranları ve marketleri, bazı kültürel aktiviteler, spor salonları veya berberler gibi düzenli olarak uğranılan yerlerdeki rastlamalar oluşturmaktadır. Günlük hayat karşılaşmaları Etno-kültürel öğelere olan bağlılığın göç alanında ne denli birleştirici habitus’un ayırt edici olduğunu anlamak için önemli bilgiler sunmaktadır zira göre farklı şartlarda yapılandırılmış ve farklı yapıdaki habituslar farklı günlük pratikleri ortaya çıkaracaktır. Ancak habitusların ne kadar farklı koşullarda şekillenmiş olursa olsun, köken ülkeyi anımsatacak yiyeceklere, ortamlara veya kültürel aktivitelere duyulan

ilginin, sosyal evrende belirli bir pozisyona özgü olmadığını söylemek hatalı olmayacaktır. Örneğin dönerciler veya Türk marketleri, birçok farklı sosyal pozisyondaki Türk ve Türkiyeli göçmenin karşılaşma noktalarıdır. Bu karşılaşmalarda da, tıpkı uzun süreli işbirliklerinde olduğu gibi Türkiyeli olmanın birleştirici etkisi olduğu gözlemlenmektedir.

C (1): Erkek berberine gidiyorum düzenli olarak. Burada bir caminin avlusunda.. Her gittiğimde de yeni insanlarla karşılaşıyorum orada. Bir sürü sorular soruyorlar bana tabi farklı buluyorlar beni biraz. Ama gayet sıcak içten insanlar.

C'nin örneğinde, özellikle komünote için C'nin camiye geliyor olması sembolik bir değer taşıyor. Bu perspektiften bakıldığında, C, komünote içerisine girmeye çalışan bir yakın dönem göçmen imajı vermektedir. Belki de bu sebepten taraflar arasında ilk tanışmada bile sadece Müslüman (ve Türk-Müslüman¹⁴) olmaktan kaynaklanan bir yakınlaşmadan bahsetmek mümkün. Ancak görüşmeci C'nin, kendini komünotenin büyük bir bölümünden dini ve geleneksel değerlerinin farklı olduğu gerekçesiyle ayırdığını hatırlatmakta fayda var. Zira, zaten salt Türklük ortak paydası, geri kalan birleştirici parametrelerin eksik olduğu durumlarda küçük selamlaşmalar ve merhabalaşmalardan öteye geçmemektedir. Bourdieu (1989: 16), sosyal uzamda farklı pozisyonlarda konumlanan bireylerin birbirlerinden fiziksel uzamda da uzak olacaklarını söylemektedir ve bu durum, onların birbirleriyle karşılaşmayacağı anlamına gelmez ancak karşılaşmalar sadece küçük diyaloglar içerir ve kısa sürer.

P (1): Spor salonunda denk geliyorum iki tane Türk çocuğa. Türkçeleri bozuk kaslı maslı tipler anladın değil mi tipleri? Karşılaşınca selamlaşıyoruz ama daba ileri gitmiyor ilişki.

Ortak paydalar olsa dahi, tarafların birbirleri hakkındaki önbilgi ve düşünceleri onların bir şekilde sembolik olarak birbirlerinden kopuk olduklarını düşündürüyor P'ye. Tabi bu da, paylaşımların kısıtlanmasına sebep oluyor.

K (2): Türkiye'den bir araştırmacı gelmişti onla karşılaştım kütüphanede. Belli benimle konuşmak istedi ama vaktim yoktu, namaza yetişmem gerekiyordu. Söyleyemedim ama namaza gideceğimi. Ne bileyim yani Türkiye'den yeni gelmiş bir entelektüel falan diye söylemek istemedim sanırım.

13 sene önce 19 yaşındayken Fransa'ya, ailesinin yanına yerleşen K, geldiğinden beri garsonluk, aşçılık gibi yarı zamanlı işler yapmış ve 20'li yaşlarının sonunda hukuk fakültesi birinci sınıftan yeniden eğitim hayatına başlamış. Her ne kadar, kültürel anlamda bir etkileşim içine girmek istiyor olsa da sembolik değerleri yüzünden K, kendini yakın dönem göçmenlerden bir şekilde ayırıyor. Tıpkı T gibi o da, yakın dönem göçmenlerle ilişki kurabilmek için yaşam tarzını kamufle etmesi gerektiğini düşünüyor.

Profesyonel hayattaki karşılaşmalarda da, göçmenlik durumunun veya köken ülkeyle kurulan ulusaşırı fiziksel ve psikolojik bağların bireyler arasındaki ilişkilerin kurulmasında veya kurulmamasında oynadığı rol gözlemlenmektedir.

C (1): Bizim departmanda var bir Türk, burada doğmuş büyümüş. Onunla konuşuyoruz denk geldikçe ama yakın değiliz. Sanırım kafamızdaki Türk ve Türkiyeli düşünceleri birbirinden farklı.

C tıpkı kendisi gibi mühendis olan ikinci jenerasyon bir Franko-Türkten bahsederken Türk ve Türkiye algısının farklı olduğunu bu yüzden kaynaşamadıklarından bahsediyor. C'nin

¹⁴ Müslüman olmak, göç alanında özellikle Türkler için tek başına birleştirici bir unsur değildir. Türklerin kendilerini diğer Müslüman göçmen komünotelerinden nasıl ayırdığını ve bu ayrımın dayandığı faktörleri, Akgönül (2009) detaylarıyla anlatmıştır.

örneğinde dikkati çeken nokta ise, benzer pozisyonlarda çalışan ve benzer eğitimsel altyapıya sahip dolayısıyla benzer ekonomik gelire sahip iki Türk'ün, göç alanı içerisinde ait olduğu grupların farklılaşmasının önemli sebeplerinden birisi de Türk ve Türkiye algısının farklı olması.

S (1): Bizim yemekhanede yemek servisi yapanlar Türkiyeli. Bizde de çok fazla Türk yok çalışan dolayısıyla herkes birbirini tanıyor. Yüzeysel bir selam alıp veriyoruz birbirimize o kadar. Biliyorum ki Türkiye'de olsam o insanlarla arkadaş olmayacağım, e neden Fransa'dayım diye arkadaş olayım ki?

S'nin örneği ise C'ninkinden farklı. S için burada iki tarafı birbirinden farklı kılan, hayat görüşleri ve ait oldukları sosyal gruplar. S, "Türkiye'de de olsa arkadaş olamayacağım kişiler" derken birbirinden farklılaşan hayat görüşleri, müzik zevkleri, tüketim alışkanlıkları gibi daha somut referanslardan bahsediyor. Bu da bir şekilde farklı habituslarla donatılmış bireylerin farklılaşmasının önünde ulusal sermayenin sağlam bir şekilde engel oluşturmadığını gösteriyor.

Sonuç

Sonuç olarak son göç dalgasıyla beraber Türklerin oluşturduğu ulus aşırı toplumsal alanda birbirinden farklı sosyal pozisyonlara sahip bireyler oluşmuştur. Bu farklılık sadece sermayelerin eşitsizliğinden değil, aynı zamanda etnik-kültürel-dini aidiyetlerin de tıpkı Türkiye'deki gibi, Fransa'daki Türk komünitesi içerisinde de ilişkileri belirleyici rol oynamasından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, Bourdieu'nün söylediği üzere, Fransa'daki Türk toplumsal alanının sosyal, ekonomik ve kültürel kapitallerden ziyade, ikincil ayırım prensipleri tarafından şekillenen bir sosyal yapıda olduğu rahatlıkla gözlemlenmektedir. Öte yandan, politik tutumlar da ilişkiler arasında önemli rol oynamaktadır, zira araştırma göstermektedir ki, farklı siyasi görüşler, eski – yeni göçmen ilişkilerinin devam ettirilmesini güçleştirirken, benzer ideolojiler, farklı toplumsal pozisyonlara sahip veya etnik – kültürel anlamda birbirinden ayrılan göçmenlerin güçlü ilişkiler kurmasını sağlamaktadır.

Türk olmak, başlı başına bir çekim alanı yaratıyor olsa da bu çekim alanının ömrü oldukça kısa ve kazan-kazan prensibi olmaksızın işlediğini söylemek pek de doğru olmayacaktır. Aynı şekilde, günlük karşılaşmalarda da Türklük, benzer sembolik değerler olmaksızın tarafların sıkı ilişkiler içerisine girmesini sağlamamaktadır. Fakat, mikro-aidiyetler daha farklı işlemektedir. Örneğin Kürt veya Alevi olmanın bağlayıcılığı, Türk veya Sunni olmaktan daha kuvvetlidir ve bu durum yakın dönem-uzak dönem göçmen ilişkilerine de yansımaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın sonuçları Türk veya Türkiye kökenli olmanı yapıştırıcı etkisinin, mikro-aidiyetlerden farklı olarak, kişilerin bireysel çıkarlarından bağımsız olmadığını göstermektedir.

Diğer grupla yakın ilişkiler kurma konusunda, özellikle birinci grubun çekince içerisinde olduğunu söylemek hata olmayacaktır. Günümüzde, özellikle belirli bir sosyo-kültürel grup için *gurbetçiliğin* temsilinin algılanış biçiminin oynadığı rol önemli gözükmektedir. Tıpkı geçmişte olduğu, *gurbetçiler* gibi belirli bir kesim tarafından eleştirilirken bugün bu eleştirilerin formu ve temeli değişmiştir. Özellikle 2012 senesinden sonra yurt dışındaki vatandaşlara tanınan oy atma hakkı, göçmenlerin Türkiye'deki siyasi hayatta daha görünür olmasına sebep olmuş bu da onlara karşı yöneltilen eleştirilerin farklı bir görünüm kazanmasına sebep olmuştur. Bu durum, birinci grubun ikinci grup ile ilişkilerini belirleyen unsurlardan birisidir. Öte yandan araştırmanın bulguları, Avrupa Türklerinin dindarlık ve muhafazakarlığından kaynaklandığını düşündükleri entegrasyon sorunlarının da, yeni göçmenlerin eski göçmenlerle

eşleştirilmemek için sarf ettiği çabaların bir nedeni olduğunu göstermektedir. Burada, göç etmeden önce ait olunan toplumsal tabakanın da etkisi olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

2020

Kaynakça

- Akgönül, S. (2008). Din, çok bağımlılık ve kimlik korkusu ekseninde Fransa Türkleri. *in* Daniş, D. & İrtiş, V. (ed.). *Entegrasyonun Ötesinde: Türkiye'den Fransa'ya Göç ve Göçmenlik Halleri* (pp. 91-119). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akgönül, S. (2009). Appartenances et altérités chez les originaires de Turquie en France. *Hommes & Migrations*, (1280), pp. 34-49. Doi: 10.4000/hommesmigrations.29
- Akıncı, M. (2014). Fransa'daki Türk Göçmenlerin Etnik ve Dini Kimlik Algıları, *Bilgi*, 10, pp. 29-58.
- Aksaz, E. (2015). *L'émigration turque en France: 50 ans de travaux de recherche en France et en Turquie: Bibliographie commentée, proposée à l'occasion du 50e anniversaire de la signature d'un accord bilatéral de main-d'oeuvre entre la France et la Turquie le 8 avril 1965*. İstanbul: Institut français d'études anatoliennes. Doi: 10.4000/books.ifeagd.1200
- Aldoğan, Y. (1978). Fransa'daki Türk İşçileri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 33(3), pp. 143-162.
- Armagnague-Roucher, M. (2016). *Une jeunesse turque en France et en Allemagne*. Lormont: Le Bord de l'Eau.
- Aydoğan, M. (2017). *L'immigration turque en France et la construction de l'identité transnationale turque via les organisations associatives*. Projet d'étude inédit, L'UFR Université Paris 8, Paris: https://www.academia.edu/30628316/L_immigration_turque_en_France_et_la_construction_de_l_identit%C3%A9_transnationale_turque_via_les_organisations_associatives
- Bilecen, T. (2015). "Zorunluluk mu?" "Gönüllü mü?" Türkiye'den Britanya'ya Yeni Göç Dalgası: Ankara Anlaşması, *Turkish Migration Conference 2015 Selected Proceedings*, Turkish Migration Conference 2015, London: Transnational Press London, pp. 394-420.
- Bourdieu, P. (1979). *La Distinction. Critique sociale du jugement*. Paris: Minuit.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. *in* J. Richardson (Eds.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* (pp. 241-258). New York: Greenwood.
- Bourdieu, P. (1989). Social Space and Symbolic Power. *Sociological Theory*, 7, 14-25. Doi: 10.2307/202060
- Cesur, N. S., Hanquinet, L. & Duru, D. N. (2018). The 'European Turks': identities of high-skilled Turkish migrants in Europe. *Southeast European and Black Sea Studies*, 18(1), pp. 127-144. Doi: 10.1080/14683857.2018.144092
- Daniş, D & Üstel, F. (2008). Türkiye'den Fransa'ya Göçün Toplumsal ve Tarihsel Boyutları. *in* Daniş, D. & İrtiş, V. (ed.). *Entegrasyonun Ötesinde: Türkiye'den Fransa'ya Göç ve Göçmenlik Halleri* (pp. 1-34). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Elveren, A., Y. & Toksöz, G. (2018), Türkiye'de Beyin Göçü Yazını ve Bir Alan araştırması. *in* Karadoğan et al. (ed). *Gürhan Fişek'in İzinde Ortak Emek ve Ortak Eylem* (pp. 110-136). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erel, U. (2010). Migrating Cultural Capital: Bourdieu in Migration Studies. *Sociology*, 44(4), 642-660. Doi:10.1177/0038038510369363
- Fedyuk, O. & Zentai, V. (2019). Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar. *in* Zapata-Barrero, R. & Yalaz, E. (ed). *Göç Çalışmalarında Görüşme: Diyaloğa ve Ortak Bilgi Üretimine Doğru Bir Adım?* (pp.200-221). Göç Araştırmaları Derneği Kitap Serisi : İstanbul.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Toplumsal Alanlar* (Traduit par Nacar et Zana). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Fırat, D. (2003). Göçmenler ile ilgili Fransız sosyolojik düşüncesinin çözümlenmesi: Fransa'daki Türkiye kökenli gençlerde bütünleşmenin bir sonucu olarak "ötekileşmiş" kültürel kökenin yeniden keşfi. *Toplumbilim Dergisi, Göç Sosyolojisi Özel Sayısı*, (80), pp. 70-93.
- Joy, S., Game, A. M., & Toshniwal, I. G. (2018). Applying Bourdieu's capital-field-habitus framework to migrant careers: taking stock and adding a transnational perspective. *The International Journal of Human Resource Management*, pp. 1 24-148. Doi: 10.1080/09585192.2018.1454490

- Kalaylıoğlu, Y. (2016). *Transforming Constraints into Strategies: The Role of Different Forms of Capital in The Status Passage of Documented Iranian Migrants in Ankara, Turkey* (Thèse de doctorat en sociologie). Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kaya, A. & Kentel, F. (2005). *Euro-Türkler: Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Köprü mü, Engel mi?*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Göç Serisi.
- Kazaz, G. & Mavituna, İ. (2018). *Bu ülkeden gitmek*. İstanbul: Metropolis Yayıncılık.
- Kurtuluş, B. (1999). *Amerika Birleşik Devletleri'ne Türk Beyin Göçü*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Orhaner, B. (2017). *Rochester'daki Türkler: Amerika'daki Göçmenlerde Türklük Algısı*. İstanbul: Doğu Kitabevi.
- Özcan, E. (2016). Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2 (4) , pp. 183-215.
- Samaluk, B. (2014). Whiteness, ethnic privilege and migration: a Bourdieuan framework. *Journal of Managerial Psychology*, 29(4), pp. 370–388. Doi: 10.1108/jmp-03-2012-0096
- Sánchez-Montijano, E., Kaya, A. & Sökmen, M., E. (2018). Highly Skilled Migration between the EU and Turkey: Drivers and Scenarios. *FEUTURE Horizon 2020 Working Paper Series*, no 21. Doi: 10.1787/9789264257290-en.
- Sunata, U. (2014). Tersine Beyin Göçünde Sosyal Ağların Rolü: Türkiyeli Mühendislerin Almanya'dan Geriye Göç Deneyim ve Algıları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 17(34), pp. 85-96.
- Şenay, B. (2010). Ulusaşırı Toplumsal Alanlar, Ulusaşırı Kimlikler: Avustralyalı Türkler Örneği. in Dönmez, R. O., Enneli, P. & Altuntaş, N. (eds.). *Türkiye'de Kesişen ve Çatışan Dinsel ve Etnik Kimlikler* (pp. 255-287). İstanbul: Say Yayınları.
- Tapia, S. de. (2002). Immigrations turques en Europe: typologies des espaces et des réseaux. in Dumont, P. et al. (éds). *Migrations et mobilités internationales: la plate-forme turque* (pp. 30-77). İstanbul: Institut français d'études anatoliennes. Doi: 10.4000/books.ifeadg.257
- Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı. (2019). 2019 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi: <https://www.mfa.gov.tr/data/BAKANLIK/2019-yili-idare-faaliyet-raporu.pdf>
- Türkmen, G. (2019, Mayıs 27). « *But you don't look Turkish!* »: *The Changing Face of Turkish Immigration to Germany*, 12.05.2019: <https://www.resetdoc.org/story/dont-look-turkish-changing-face-turkish-immigration-germany/>
- The UN Refugee Agency (2019). Global Trends Forced Displacement in 2019. <https://www.unhcr.org/globaltrends2019/>
- Wagner, A. (1998). *Les nouvelles élites de la mondialisation*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Yörükoğlu, C. & Kara, G. (2017). Almanya'da Yaşayan Yüksek Nitelikli Türk Göçmenler: Beyin Göçünün Yeterince Farkında Mıyız?. *İktisat ve Toplum Dergisi*, Haziran (80), pp. 31-42.

Ek 1: Görüşmeciler Tablosu

Görüşmeci	Cinsiyet	Yaş	Fransa'ya geliş	Öğrenim	Meslek	Medeni Hal	
1. grup Yeni Göçmenler							
1	C	E	36	2014	Lisans	Elektrik Mühendisi	Evli
2	P	E	30	2013	Master	Ekonomist	Bekar
3	Q	E	34	2016	Master	Ses Mühendisi	Evli
4	D	E	38	2014	Doktora	Akademisyen	Bekar
5	E	E	29	2017	Lisans	Fotoğrafçı	Evli
6	H	E	30	2016	Master	Endüstriyel Tasarımcı	Bekar
7	T	K	25	2017	Lisans	Öğrenci / Öğretmen	Bekar
8	S	K	31	2016	Master	Bankacı	Bekar
9	Ö	E	29	2017	Lisans	Öğrenci / Ressam	Bekar(Nişanlı)
10	N	K	26	2017	Lisans	Öğrenci / Garson	Bekar
11	Z	K	37	2015	Master	Hukukçu	Evli
2. grup Eski Göçmenler							
12	B	E	26	Fransa'da doğma	Lisans	Matematik Öğretmeni	Evli
13	X	E	63	1979	Ön lisans	Türkçe Öğretmeni	Evli
14	M	E	46	1994	Ortaokul	İnşaat İşçisi	Evli
15	U	E	44	2002	Ortaokul	Esnaf	Evli
16	İ	E	35	2008	Lise	İşçi	Evli
17	R	K	29	Fransa'da doğma	Ortaokul	Sezonluk işçi	Bekar
18	V	E	38	2004	Lise	Esnaf	Evli
19	F	E	37	2007	Yüksek Lisans	İmam	Evli
20	K	E	32	2007	Lise	Öğrenci	Bekar
21	Ş	K	29	Fransa'da doğma	Yüksek Lisans	Çalışmıyor	Evli

EXTENDED ABSTRACT IN ENGLISH

Emergence of a New Social Group in Migration: Recent Turkish migration to France and Migration Networks

The Turkish presence has been evident in France for almost 50 years now. During this period of half a century, France has witnessed several migratory waves originating from Turkey and these waves varied not only chronologically, but also in terms of ethnicity, sex, age and social positions. Each wave of Turkish migration has brought its specificities. For example, while the first migratory wave from Turkey to Europe was comprised of mostly low skilled male labor force, through the family reunification period occurred in the 1970's, women and children have become a part of Turkish migration history. Likewise, 1980's migratory wave equally diversified the profile of Turkish migrants in Europe by putting forward ethnic and religious differences. And so, Turks of France has constructed their own social space. This social space – which is de facto a transnational social space – has its own market, shops, associations, coffee houses but also networks, rules and strategies.

Furthermore, since the first quarter of 2010s, as the source country, Turkey has been facing a new migration wave because of sociopolitical and economic problems. This new wave, comprised of highly skilled young Turks, working as white-collars or university students, and mostly originating from metropolitans of Turkey, is however different than the previous waves in many ways. Problems in the social life, feelings of dissatisfaction because of the way how the country is being governed, descent of the purchasing power because of decrease in value of Turkish lira are some parameters that can be considered as “push factors”. Yet, in

view of these elements, this research is intended to examine the relations between Turkish immigrants and new arrivals, as well as the factors influencing these relations. For this purpose, we have conducted in-depth interviews with a total of 21 Turkish and Turkish origin migrants living in France, from old and new immigrant groups.

As a result, the existence of the unifying power of the phenomenon of Turkishness in transnational social areas has been clearly observed. However, this unifying function works like a strong but short-lived magnet. It is important to say that the role of regional or religious affiliation or political ideologies beyond being Turkish or Turkish is longer lasting and more binding. One of the important findings of the research is that the hesitation of the population that went with the new migration wave while defining themselves as "immigrants" are an indication of their intention to separate from the Turkish and Turkish origin communes who have been living in France for a relatively long time. It would be appropriate to say that these distinction principles are factors such as identity, political ideology and point of view to the country of origin rather than parameters whose distinctive role in national fields such as economic, social or cultural capital is indisputable. While these factors can be summarized as a short list of the ways in which recent immigrants distinguish themselves from former immigrants, it was found that the former immigrants' effort to establish a relationship with the other group was higher than the new group.

